

Varoluş Deneyimine Felsefi Danışmanlıkla Müdahalenin İmkânı: Kierkegaard'ın Üç Varoluş Aşaması ve Korkütük Filmi Vakası

The Possibility of Intervening in The Experience of Existence Through Philosophical Counseling: Kierkegaard's Three Stages of Existence and The Case of The Movie "Druk"

NEBİLE EROĞUL

National Education Ministry of Türkiye

MUSTAFA ÇEVİK

Ankara Sosyal Bilimler University

Received: 21.11.2024 | Accepted: 29.12.2024

Abstract: In the construction of being an individual, the experience of existence is a subjective experience and is a process characterized by identifying and connecting to one's meanings and goals. In this process, philosophical counselors help the client to comprehend their authentic and subjective reality and guide them to build a family, ideology, and belief system that is compatible with their values and aspirations. Kierkegaard states that the stages of becoming a person pass through three stages: aesthetic, ethical, and religious. In this regard, the study examines the life of Martin, the protagonist of the movie Druk (2020), within the scope of the three-stage existential experience in Kierkegaard's philosophy. In this qualitative study, the three stages of Kierkegaard's existential experience, aesthetic, ethical, and religious stages, were presented as three themes with their corresponding aspects to the life of the character Martin. Martin's shift from a pleasure-oriented, responsibility-ridden life to a deep search for meaning by confronting himself and his surroundings shows that Kierkegaard's existential philosophy is embodied in the movie's characters. This study, which deals with existential crises, also provides important data for counselors who will give philosophical counseling for the problem of mid-life crisis.

Keywords: Kierkegaard, philosophical counseling, existence, being an individual, the search for meaning.

✉ Nebile Eroğul

Milli Eğitim Bakanlığı

Ankara, Türkiye | nebileerogul@gmail.com

✉ Mustafa Çevik

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Felsefe Bölümü

06050, Ankara, Türkiye | mustafa.cevik@asbu.edu.tr

Giriş

Felsefi danışmanlık insanların gündelik yaşamda karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olmak için felsefenin araçları olan sistematik düşünme, sorgulama ve problem çözme becerilerinin kullanılması süreçlerini içermektedir. İnsanın gündelik yaşamda karşılaştığı sıradan görünen sorunlar bireyi bazı sınır durumlara taşıyabilmektedir. Sınır durumlar insan yaşamında büyük değişimler yapan, insanı dünyadaki varoluşsal durumuyla yüzleşmeye iten bir olay veya acil bir deneyimdir (Yalom, 2011, s. 260). İnsan karşılaştığı sınır durumlarla varoluşsal problemler yaşayabilmekte ve bu durum insanın yaşamında belirsizliklere yol açabilmektedir.

Felsefe tarihinde varoluşçu bir filozof olarak tanınan Kierkegaard, insanın bu dünyadaki varoluşunu anlamlı kılan bir duygu olarak kaygı kavramından söz etmektedir. Kaygı, insanın özgürlüğüne ve seçimlerine dair bilinçle ilişkili bir durumdur. Kierkegaard'a göre kaygı insan yaşamında oldukça işlevseldir ve yaşamdaki anlam arayışının bir parçasıdır. Ona göre insanın kendi özgürlüğünü gerçekleştirebilmesi ve özgür seçimlerinin sorumluluğunu alabilmesi sürecinde kaygı bir nevi “dönüştürücü” olarak görünmektedir.

İnsanın varoluşunu gerçekleştirme süreci ve bu bağlamda anlam arayışı onun özgür olmasını gerektirmektedir. Kierkegaard varoluş sürecinde insanın özgürlüğünü ve kaygısını uçurumun kenarında duran bir insan örneği ile anlatmaktadır. Kişi uçurumun kenarından aşağıya bakarken bir ürperti hisseder. Onda söz konusu olan duygu sert bir rüzgârın ya da ayağı kayarsa düşeceği gerçeğinin fark edilmesinin yarattığı korku değildir. Bu kişinin asıl korktuğu şey, kendisini uçurumun kenarından atmaktır. İnsan, kendisini bilerek ve isteyerek uçurumdan atabilme özgürlüğünün ve bu ihtimalin varlığının karşısında dehşetle ürperir. Kendisini atmak isterse onu durduracak kimse yoktur, seçiminde özgürdür. Kierkegaard, bu hissi yani kaygıyı, “özgürlüğün baş dönmesi” olarak adlandırır (Kierkegaard, 2006, s. 56).

Kierkegaard'a göre insan ölümlü olduğunun bilincinde olan bir varlıktır. Ölümü nesnel bir şekilde düşünmek insanı rahatsız etmezken kişinin bizzat kendi ölümünü düşünmesi yani “öznel ölüm”ü düşünmek kaygı vericidir. İnsan birdenbire az zamanı kaldığını ve yapacak çok şeyi olduğunu fark eder:

“Kişi sonluluk dâhilinde çok şey öğrenebilir, ama sıradan ve bozuk bir biçimi dışında, asla nasıl kaygı duyulabileceğini öğrenemez. Öte yandan, gerçek anlamıyla kaygı duymayı öğrenmiş olan kişi, sonlu olana ait kaygılar müziğe başladığında ve sonluluğun ıracıkları akıllarını ve cesaretlerini yitirdiğinde kalkıp dans etmeye başlar.” (Kierkegaard, 2006, s. 162).

Kierkegaard kaygının insanı esir aldığı, kişiyi yönlendiren bir pursula olarak görmektedir. İnsanın o kaygıya rağmen yola devam etmesi, onu otantik bir yaşama sevk eder. Böylelikle insan kendisinde daha önce var olduğunu bilmediği yönlerini keşfetmeye başlar. Felsefi danışmanlık da kaygılı bir korku hali ile kendi varoluşunu gerçekleştirmek isteyen, seçim yapma özgürlüğü altında ezilen danışanlara rehberlik edebilmektedir.

İnsan yol boyunca kendini keşfetmekte, sınırlarını zorlamaktadır. Kierkegaard’a göre insan mümkün olduğunu sandığı şeylerin ötesine geçer. Ona göre anlamsız ve absürt bir varoluştaki, anlamın potansiyel olarak bulunabileceği yer ancak burasıdır. Kaygının eğittiği kişi aynı zamanda anlamın olanakları tarafından da eğitilir. Bu kişi haz, mutluluk, korku ve kaygı nesnelerini aynı derecede kavrar. Hayattan hiçbir şey talep etmemesi gerektiğini, bunun anlamsızlığını öğrenmiştir. İnsan artık her an yitip gidebilecek olmanın dehşetini bilen ve kaygı tarafından eğitilmiş kişidir (Kierkegaard, 2006, s. 156).

Kierkegaard birey olmanın ardından gelen “kendi olmak” halinin bireyin varoluşunu ortaya koyması olarak ifade eder. Böylelikle birey, kendi haline gelecek, içinde taşıdığı özelliğini de ortaya çıkartacaktır. Bireyin var olmaya adım atması varoluşunun başlangıcıdır. Birey bu süreçte kendisini olduğu gibi ortaya koyarak varoluşuna biraz daha yaklaşıacaktır. Birey varoluş yolunda atmış olduğu adımları durdurursa varoluşundan uzaklaşacak ve kendisini ortaya koyamayacaktır (Kierkegaard, 1997, s. 45).

Kierkegaard, kaygıyla başa çıkmanın ve ondan en iyi şekilde yararlanmanın yolunu, tutku olarak görür. Özgünlüğümüzün ifadesi olarak tutku, varlığımızın tüm ağırlığını ve kaygımızı anlamlı bir deneyime dönüştürebilen bir kuvvettir. Varoluşumuzun temel sorularıyla yüzleşmeye ve onlara yanıt vermeye, kendimize özgü anlam ve amaçlara inanarak ve bir şeye tutku ile bağlanarak ulaşabiliriz. Üstelik tutku, nesnel değerlere ya da onları temellendirecek nihai sebeplere bağlı olmak zorunda değildir. Tutkular kişisel, özgün ve öznel bir gerçeğe dayanan, değerlerimizle ve özlemlerimizle

uyumlu; aşk, aile, ideoloji, inanç gibi bize canlılık, heyecan ve tatmin veren, yaratıcı herhangi bir şey olabilir (Teselli, 2024, s. 38). Bu bağlamda felsefi danışmanlar Kierkegaard felsefesinin kuramsal temellerini kullanarak kişinin anlam arayışına rehberlik edebilirler. İnsan kendine özgü anlam ve amaçlar belirlemeye ve bunlara bağlanmaya ihtiyaç duyan bir varlıktır. Felsefi danışmanlar, danışanın özel dünyasını, özgün ve öznel gerçekliğini kavramalarına yardımcı olarak, değerleri ve istekleri ile paralel bir aile, bir ideoloji ve inanç sistemi inşa etme süreçlerine rehberlik edebilir.

Felsefi Danışmanlık, Gelişimi ve Konusu

Felsefenin araçları olan sistematik düşünme, sorgulama ve problem çözme becerilerinin kullanılması süreçlerini de danışmanlık sürecine dahil eden felsefi danışmanlığı, kimlerin uygulayabileceği ile ilgili iki önemli görüş bulunmaktadır. Bunlardan biri felsefi danışmanlığın ruh sağlığı profesyonellerinin çalışmalarına benzediğini düşünüldüğünden bu danışmanlığı ruh sağlığı profesyoneli olarak lisans alanların yapabileceğidir. Bu düşünce okulunun savunucusu Ulusal Felsefi Danışmanlık Derneği (National Philosophical Counseling Association NPCA)'dir. Diğer bir görüş ise felsefi danışmanlığın ruh sağlığı profesyonellerinin çalışmalarından oldukça farklı olduğu ve böyle bir eğitime gerek olmadığını savunanlardır. Bu düşünce okulunun savunucusu ise Amerikan Felsefe Uygulayıcıları Derneği (American Philosophical Practitioners Association APPA)'dir. (Williams, 2022).

Felsefi danışmanlığın ilk isimlerinden biri olan Peter Koestenbaum 1978 tarihinde *The New Image of the Person: The Theory and Practice of Clinical Philosophy* (İnsana Dair Yeni Bir Perspektif: Klinik Felsefesinin Teorisi ve Pratiği) adlı kitabı ile felsefi danışmanlığa temel katkılarını ortaya koymuştur (Raabe, 2001, s. 31). Onun çalışmaları arasında ruh sağlığı profesyonellerinin felsefi ilkeleri uygulaması konusunda kapsamlı eğitimi de yer almaktadır. 1980'lerde ise Gerd B. Achenbach ve Ad Hoogendijk danışanları ile yalnızca varoluşsal araştırma alanı içerisinde çalışarak psikoterapötik kültüre bir alternatif önermişlerdir (Achenbach, 1987; Hoogendijk, 1988). 1982 yılında Achenbach dünyanın en eski felsefi danışmanlık ve uygulama derneği olan Alman Felsefi Uygulama ve Danışmanlık Topluluğu (German Society for Philosophical Practice and Counseling)'nu kurmuştur (Mehuron, 2011).

Amerika Birleşik Devletleri'nde, felsefi danışmanlık ve uygulama alanındaki en eski dernek 1992 yılında Elliot D. Cohen, Paul Sharkey ve Thomas Magnell tarafından kurulmuştur. Bu derneğin eski adı Amerikan Felsefe, Danışmanlık ve Psikoterapi Derneği olan yeni adıyla Ulusal Felsefi Danışmanlık Derneği (NPCA) olduğu görülmektedir. NPCA, "Eleştirel Düşünce Enstitüsü" aracılığıyla Mantık Temelli Terapi (Logic Based Therapy LBT) konusunda birincil bir sertifika sunmaktadır. Hareket aynı zamanda 1988'de Londra'da Varoluşçu Analiz Derneği'nin (SEA) kurulmasından bu yana Birleşik Krallık'ta gelişen varoluşçu terapiyle bağlantılıdır. Bu, yine bir filozof olan Emmy van Deurzen'in çalışmalarına dayanmaktadır. O, felsefi düşüncüyü psikoterapi pratiğine uygulamıştır.

Amerikan Felsefe Uygulayıcıları Derneği (APPA), 1998 yılında New York'ta Lou Marinoff tarafından kurulmuştur. APPA, felsefe alanında ileri derecelere sahip olup felsefi danışmanlık yapmak isteyenler için danışmanlık alanında bir sertifika programı sunmaktadır (APPA, t.y.). Avrupa ve Amerika'da ve Uzak Doğu ülkelerinde görece yaygın olan felsefi danışmanlık çalışmalarının Türkiye'de ise "Felsefi Danışmanlık Derneği" adıyla bir derneğin ilk defa Mustafa Çevik başkanlığında Temmuz 2024 yılında Ankara'da kurulduğunu görmekteyiz.

Felsefi danışmanlığın psikolojik danışmanlığın yerini alıp alamayacağı ile ilgili bazı farklı görüşler mevcuttur. Psikologlar sosyal bilimcilerdir ve bu nedenle nedensel açıklamalarla ilgilenirler. Bu bağlamda psikolojik danışmanlık zihinsel süreçleri nedensel açıdan görme eğilimindedir. Klinik psikologlar (ve diğer lisanslı ruh sağlığı pratisyenleri), danışanlarının psikolojik sorunlarını (Örneğin duygudurum bozuklukları, kaygı, psikozlar vb.) yönetmelerine yardımcı olmak için zihinsel süreçlerin altında yatan nedenlere ilişkin bu bilgi birikimini ve teorileri kullanmaktadır. Bunun tersine, felsefi danışmanlık felsefe eğitimi (kuramlar ve felsefi düşünme yolları) insanın yaşam sorunlarına uygulamaktadır. Bu nedenle zihinsel süreçleri epistemik gerekçelendirme, yani inançların veya bilme iddialarının gerekçelendirilmesi açısından görme eğilimindedirler. Örneğin bir felsefi danışman, ilişki sorunu olan bir danışanın hatalı akıl yürütmelerini düzeltmek için mantık ve eleştirel düşünme standartlarını uygulamasına yardımcı olabilir. Bu nedenle felsefi danışman, işlevsiz zihinsel süreçlerin altında yatan nedensel etiyojolojiyi araştırmak yerine argümanların incelenmesi ve analiz

edilmesinde uzmanlaşır. Felsefi danışmanlar öncelikle epistemik gerekçelendirmeye odaklanırken, psikolojik danışmanlar öncelikle ampirik bilimi uygulamaya odaklanmaktadır (NPCA, t.y.).

Psikologların danışanların kendilerini daha iyi hissetmelerine ve daha iyi şeyler yapmalarına yardımcı olmak için kullandıkları bazı teknikler, felsefi danışmanlara da yardımcı olabilir. Örneğin bazı psikologlar danışanlarına yardımcı olmak için davranış ve okuma ödevleri verebilir. Benzer şekilde, bir felsefi danışman da danışanına bu kapsamda bir ev ödevi verebilir. Örneğin Jean-Paul Sartre, esas olarak kişinin kendisini eylemleriyle tanımladığını söylemektedir. Felsefi bir danışman buna göre danışandan sosyal ataletin üstesinden gelmek için bir karar vererek ve bu karara göre hareket ederek Sartre'ı kendi durumuna uygulamasını isteyebilir. Benzer şekilde "Kişi Merkezli Terapi" yapıcı değişimin bir aracı olarak danışman-danışan ilişkisinin önemini, özellikle de empatik anlayışın, uyumun (şeffaflık) ve koşulsuz kabulün geliştirilmesinin önemini vurgular. Diğer yardımcı profesyonellerle birlikte, felsefi danışmanlar da danışanların özerklik ve güven geliştirmelerini teşvik etmek amacıyla bu tür kişi merkezli nitelikleri kendi felsefi uygulamalarına dâhil etmekten yararlanabilirler (NPCA, t.y.). Dolayısıyla felsefi ve psikolojik danışmanlığın birbirlerini tamamlayıcı alanlar olduğu görülmektedir. Bununla birlikte felsefi eğitimin tek başına kişiyi başarılı ve nitelikli bir felsefi danışman olacak donatması mümkün görünmemektedir. Felsefi danışmanların, danışanın yaşam sorununu çözmesine yardımcı olmak için danışmanlık becerilerini kazanmış olması gerekmektedir.

Felsefi danışmanların danışanların orta yaş krizleri, kariyer değişiklikleri, günlük yaşamın stresleri, fiziksel hastalık, ölüm, yaşlanma, yaşamın anlamı ve ahlak gibi felsefi kapsamdaki sorunlarını keşfetme konusunda yardım için çalışabilecekleri savunulmaktadır Bununla birlikte felsefi danışmanların özel olarak ele alabilecekleri sorunlara; ahlaki sorunlar, değer anlaşmazlıkları, siyasi sorunlar ve anlaşmazlıklar, zaman yönetimi sorunları, erteleme, kariyer sorunları, iş kaybı, iş arkadaşlarıyla sorunlar, engellilik sorunları, mali sorunlar, emeklilik, yaşlanma, yaşam sonu sorunları, orta yaş sorunları, yaşlanan ebeveynlerin bakımı sorunları, aileyle ilgili sorunlar, aile planlaması sorunları, ayrılıklar ve boşanma, ebeveynlik sorunları, ebeveyn olmak, kardeş rekabeti, birinin evlat edinildiğini öğrenmek, aşık olmak ve aşkın bitmesi, bir aile üyesinin kaybı, evcil hayvan kaybı, arkadaşlık

sorunları, akran baskısı, akademik veya okulla ilgili sorunlar, reddetme, ayırmıcılık, din ve ırkla ilgili konular, eğlenceyle ilgili sorunlar ve teknolojiyle ilgili sorunlar örnek verilebilir (NPCA, t.y.).

Kierkegaard ve Kişi Olmanın Aşamaları

Kierkegaard, tekil birey kavramını sıklıkla vurgularken sürekli olarak kullandığı içsellik ve öznellik kavramlarının da yardımıyla somut varoluşa ilişkin bazı açıklamalar getirmektedir. Ancak yine de somut varoluşun ne olduğu tam ve net bir şekilde tanımlanamayacak bir şeydir ve bu Kierkegaardçı felsefe açısından bir eksiklik olarak görülmemelidir. Çünkü varoluşun tam bir tanımının yapılamıyor olması tam da varoluşun kendi olmazsa olmaz mahiyetinden dolayıdır. Şöyle ki insanı bir sentez olarak kabul ederek onu sonluluk ile sonsuzluğun bir sentezi olarak görmek ve somut insan yaşamını yine sonluluğun içerisinde sonsuzluğa yönelmiş olarak algılamak oldukça belirleyici teorik temellerdir. Bu açıdan bakıldığında insanın varoluşu sonluluğun alanına denk düşecektir.

Kierkegaard'a göre var olmak birey olmaktır ve oluş halinde bulunmaktır. Varoluş somut, öznel, uyanık insanın yaşamıdır. Var olmak düşünmekle, varoluş ise oluşla ilgilidir. Varoluş bu durumdan dolayı irrasyoneldir. Ona göre varoluşun gerçekliği bildirilemez. Kierkegaard nesnel hakikat yerine öznel hakikati, soyut yerine somut olanı koyar. O öznel yaşantıların açıklanamadığını yalnızca betimlenebildiğini düşünmektedir. Bir kişi varoluş gerçekliğini bir başkasına tamamıyla nakledemez. Varoluş hesapsız kıtapsız bir şey gibidir, ne an başımıza geleceği kestirilemeyen bir şeydir. Varoluş kesinlik kavramını dışarıda bırakan bir süreçtir. Varoluş, subjektif olarak bireyin kendisinin öznel bir yaşantısı olduğu için kesinlikten uzak olup belirsizlik içindedir.

Kierkegaard'a göre bireyin her kararı özel bir anlam ve önem kazanmaktadır çünkü varoluşsal karar varoluşsal bir seçim olup varoluşsal sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Ona göre insanın büyüklüğü “Ya-ya da” seçeneklerinin olmasıdır. İnsan özgürce seçimler yapar, zorunluluklar içerisine hapsolmamıştır, bizzat kendi seçimleri ile kendisini var etmektedir. İnsanın yaşamı çeşitli aşamalardan geçer: Estetik, etik ve dini aşama.

Estetik aşamada insan çeşitli imkânları deneyen fakat hiçbir şeye kendini kuvvetli bir şekilde bağlamayan bir karakterdedir. Düşünmektedir ancak düşündüğünü aksiyona geçirmez. Bu aşamada kişi karar verme

sorumluluğundan yoksundur ve sübjektifliğin asli anlamı olan içtenlikten, samimiyetten ve ihtirastan da yoksundur. Çeşitli imkânlar arasında gidip geldiği için şahsiyeti dağınıktır. Estetik varoluş alanında Kierkegaard'ın örnek verdiği insan tipi Don Juan'dır. Bu insan tipi haz ve zevkleri peşinde koştuktan başka bir amacı olmayan insandır.

Etik aşamada insanda ihtiras vardır, hareketleri karardır, teslimiyet söz konusudur. Kierkegaard etik aşama insanına örnek olarak Agamemnon ve Sokrates'i gösterir. Bu insan tipi kendi iyiliği ve çıkarının peşinde koşmayan, toplumun iyiliği ve yararını gözetken, tek amacı üstüne düşen ödev ve sorumluluklarını yerine getirmek olan evrenselci insan tipleridir (Kierkegaard, 2002).

Dini aşamada insan içtenliğin ve samimiyetin en üst noktasını yaşamaktadır. Tanrı'ya bağlılığın ve teslimiyetin en üst noktasındadır. Kişi bu aşamada sübjektifliğin en üst noktasında olup ıstırap duymaktadır. Kierkegaard bu aşamadaki insan tipine Hz. İbrahim'i örnek verir. Hz. İbrahim'in oğlu İshak'ı Tanrı yolunda kurban etmesi üst düzey bir içtenlik ve teslimiyet gerektirir. Bu davranış dışarıdan bakan kişi için irrasyonel görünür ancak orada yüksek bir bağlılık ve içtenlik söz konusudur.

Estetik, etik ve dini aşamalar insanın kendi, evren ve Tanrı'yla beraber kurduğu ilişkisinden meydana gelmesidir. Varoluştaki bu alanlar arası geçiş, insanın hür iradesinin bir göstergesidir (Russ vd., 2012, s.272-273). Varoluş alanları arası geçişle birlikte insan, kendisiyle ilgili kararları kendisi verebilme kabiliyetine sahip olarak yaşamında nasıl bir birey olacağını da ortaya koyar.

Bu aşamalar zamansal olmayıp özneldir, bazı insanlar estetik aşamada yaşar ve orada ölürlür. Bununla birlikte bir birey estetik aşamadan etik aşamaya geçtiğinde estetik aşamayı tamamen arkada bırakmaz, aynı şekilde etik aşamadan dini aşamaya geçtiğinde de etik aşamayı tamamen geride bırakmış olmaz. Bu aşamalar ben'in kenarlarından merkeze doğru ulaşan alanlar olduğundan merkeze yakın konumda durmak ben'in korunmasını sağlamaktadır (Barrett, 2003, s.168).

Bir insan kendi tinsel yapısının farkına varabilirse tüm aşamaları adım adım geçebilir. Bunun için insanın umutsuzluğundan arınması gerekmektedir. İnsan olmak demek insanlığımızın her anında insanım diyebilmek, varoluşun her adımını yaşamak demektir. Kierkegaard'a göre umutsuzluk

insanın tinsel yanını görmesini sağlamaktadır. Kierkegaard felsefesinde sübjektifliğin hedefi dini aşamadaki insanı yaratmaktır. Bu aşama insanı, inancının gereği olan her şeyi yapan insandır. Bu nedenle de dini aşama ıstırap vericidir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada yönetmenliğini Thomas Vinterberg'in yaptığı *Körkütük* (Druk, 2020) filmindeki karakterlerden Martin başkarakterinin hayatı bir vaka olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada nitel bir yöntem benimsenmiş olup ele alınan film amaçsal örneklem ile belirlenmiştir. Araştırmanın problemi ile bağlantılı olarak Kierkegaard'ın kişi olmanın aşamaları ile ilişkili olduğu ve en zengin örnekleri verdiği düşünülen *Körkütük* (Druk, 2020) filmi içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Bu kapsamda film içeriği varoluşsal boşluk ve anlam arayışları, bireysel kriz ve kimlik arayışları, bağımlılık ve kontrol problemleri, toplumsal roller ve beklentiler, mutluluk ve risk arasındaki denge üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırma aşağıda verilen sorular üzerinden gerçekleştirilmiştir:

- Filmdeki alkol deneyimi ile Kierkegaard'ın üç aşamalı varoluş deneyimi arasında nasıl bir paralellik bulunmaktadır?
- Filmde estetik, etik ve dini aşamalar Martin karakteri özelinde neler karşılık gelmektedir?
- Filmde estetik aşama bağlamında haz ve coşkuyu temsil eden durumlar nelerdir?
- Filmde etik aşama bağlamında sorumluluk ve kararların ağırlığını temsil eden durumlar nelerdir?
- Filmde dini aşama bağlamında teslimiyet, içsel huzur ve dönüşümü temsil eden durumlar nelerdir?

Körkütük Filmi

Kierkegaard'ın “Gençlik nedir? Bir rüya. Aşk nedir? O rüyada gördüğün şey” sözleri ile başlayan *Körkütük* (Druk, 2020) filmi, dört lise öğretmeninin hikâyesini anlatmaktadır. Öğretmenler belirli seviyede tüketilen alkolün hayat standartlarını yükselteceğine dair bir araştırmaya denk gelirler. Bu araştırmanın sonuçlarını kendi hayatlarında test etmeye karar verirler. Bu testi yapmaktaki amacı dört öğretmeninde mesleklerinde ve özel hayatlarında artık enerjik ve coşkulu hissetmemeleri, bir mesleki deformasyon yaşamalarıdır.

Kırkklı yaşlardaki Martin, artık gençliğindeki albenisini ve popülerliğini yitirmiştir, sınıftaki öğrencileri bir yana kendi çocuklarının ve karısının dahi ilgisini çekemeyen bir bireydir. Martin hem iş yaşamında hem eşi ile ilişkisinde sorunlar yaşamaktadır. Martin'in öğrencileri ve veliler, öğrencilerin not ortalamalarının artması için onun sözleşmesinin iptal edilmesini isterler. Okuldaki yakın arkadaşlarından felsefe öğretmeni Nikolaj'ın doğum günü için çıktıkları akşam yemeğinde Norveçli psikiyatrist Finn Skårderud'un alkol tüketimiyle ilgili bir araştırmasından söz edilmesi ise bu vahim gidişatı bir nebze hareketlendirmiştir. Belirli seviyede tüketilen alkolün, zihni dünyaya açtığını savunan bir fikir üzerine Martin ve arkadaşları bu deneyi yapmaya karar verirler. Üç öğretmen arkadaşı ile Martin, deney için her gün belirli miktarda alkol tüketmeye başlar. Martin ve arkadaşlarının vücutlarında yaptıkları promil artışıyla ilişkilendirilebilecek ancak Kierkegaard felsefesi bağlamında varoluş deneyimine gönderme yapan "Cüret etmek bir anlığına ayağının yerden kesilmesidir. Cüret etmemekse kişiliğini kaybetmektir." sözüne de filmde yer verilir. Alkol tüketiminin filmdeki sonucu başlarda gayet olumludur. Ancak bir süre sonra deney, bazıları için olumsuz sonuçlar vermeye başlar. Hatta öğretmenlerden biri hayatını kaybeder.

Martin Vakası

Martin bir lisede tarih öğretmenliği yapmakta olup evli ve iki çocuk babasıdır. Orta yaş bunalımında olan Martin mesleğinde bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Artık öğrencileri onu dikkate almamakta, derslerini dinlememektedir. O aynı zamanda derslerde anlatacağı konuyu unutmakta, nereden başlayacağını da bilememekte, bazen de alakasız şeyler anlatmaktadır. Veliler çocukları sınava gireceği için Martin'in okulla sözleşmesini iptal etmek için okula baş vurmuşlardır. Bu nedenle mesleğinden atılma gibi bir ihtimal de söz konusudur. Bunun yanında Martin evliliğinde eşi ile uzaklaşmış, artık eşi ve çocuklarına eğlenceli gelmediğini düşünmektedir. Bu durum onda sıkıcı bir insan olduğuna dair inancın yerleşmesine neden olmuştur. Hatta eşine bu durumu sorduğunda eşi de artık sıkıcı bir insan olduğunu onaylamıştır. Martin bu monotonluktan kurtulmak için girdiği alkol deneyi ile yaşadığı sorunlardan bir nebze kurtulmuş olsa da aldığı alkol miktarını artırması meslek ve aile hayatında daha büyük çaplı sorunlar

ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte alkol alımına bağlı olarak yakın arkadaşını kaybetmiştir. Bu durum onu derinden etkilemiştir.

Bulgular

Film senaryosunun içerik analizi neticesinde 3 ana temaya ulaşılmış olup bunlar “estetik, etik ve dini varoluş” temalarıdır. Araştırmanın bulguları kısmında ayrıca “dini varoluş teması” altında filmin son sahnesi olan “Martin’in dansı” kapsamlı olarak ele alınmıştır. Tablo 1’de her bir temaya yönelik kategoriler yer almaktadır:

<i>Estetik Varoluş Teması</i>	<i>Etik Varoluş Teması</i>	<i>Dini Varoluş Teması</i>
<i>Yüzeysel Tatmin Arayışı</i>	<i>Sorumluluk ve Ahlaki Değerler</i>	<i>Varoluşsal Sorgulamalar</i>
<i>Sosyal Hayat ve Eğlence</i>	<i>İçsel Çatışmalar</i>	<i>Anlam ve Amaç Arayışı</i>
<i>Duygusal Kaçış</i>	<i>İnsan İlişkileri ve Etkileri</i>	<i>İçsel Huzur Bulma Çabası</i>
<i>Anlık Hazlar ve Sonuçları</i>	<i>Karar Verme Süreci</i>	<i>Toplumsal, Kişisel ve İçsel Sorumluluklar</i>
	<i>Dönüşüm ve Kendini Bulma</i>	<i>Dini Durumlar</i>
		<i>Belirsizlik ve Yetersizlik Hissi</i>

Tablo 1. Film senaryosuna yönelik tema ve kategoriler

A-Estetik Varoluş Teması

Kierkegaard’ın estetik aşaması bireyin haz arayışı, yüzeysel mutluluk ve anlık tatmin ile karakterizedir. Kierkegaard’a göre, bireyler bu aşamada derin anlam arayışından uzaklaşırlar ve yaşamın yüzeysel yönlerine odaklanırlar. Karakterlerin alkol tüketimi Kierkegaard’ın kişi olmanın aşamaları bağlamında değerlendirildiğinde estetik aşama insanının özellikleri ile oldukça benzer görünmektedir. Özellikle filmde ele alınan alkol deneyinin ilk aşamasında karakterler, belirli bir miktar alkol alarak hayatlarına yeni bir heyecan katmaya çalışmaktadır. Bu deney, başlangıçta eğlenceli ve tatmin edici görünür. Alkol, onlara özgüven ve sosyal bir ortam sağlar.

Martin karakteri ise başlangıçta hayatını yüzeysel bir şekilde yaşarken alkol tüketimiyle birlikte eğlence peşinde koşar, anlık hazlara odaklanır. Bu

dönem onun hayatındaki sorunları görmezden geldiği ve anlık tatmin arayışında olduğu bir süreçtir. Kierkegaard'a göre bu aşamada birey, derin bir anlam arayışında değildir; sadece geçici mutluluklar peşindedir. Martin'in yaşam tarzı, estetik aşamanın tipik bir örneği sayılabilir.

"Hayatımda bir şey eksik, ama ne olduğunu bilmiyorum." düşüncesiyle Martin, yaşamındaki rutine sıkışmış ve anlam arayışı içinde kaybolmuş bir karakterdir. Filmin ilk sahnelerinde, öğrencilerine karşı duygusal olarak mesafeli ve profesyonel ilişkilerde dahi anlam aramayan bir tutum sergilemektedir. Her şey sıradan, monoton ve duygusal olarak kopuk görünmektedir. Martin'in öğrencileriyle olan ilişkileri de geçici hazzardan başka bir şey aramadığını gösterir.

Filmdeki alkol almaya başlama kararı ve Martin'in alkole duyduğu çekim, estetik aşamaya bir tür kaçış olarak görülebilir. Filmde "Omuzlarınızı ezen, sizi toprağa doğru çeken zamanın korkunç ağırlığını duymamak için durmamacasına sarhoş olmalısınız." sözü bu kapsamda değerlendirilebilir. İlk başta, onun için alkol bir özgürlük ve eğlence aracı gibi görünür. Martin'in "daha iyi hissediyorum, sanki dünya daha parlak." düşüncesi alkolün sunduğu geçici özgürlük ve keyif haliyle onun sıkışmış ruh halinden çıkmasını sağlar.

Ar-Yüzeysel Tatmin Arayışı

Martin, film boyunca hayatında derin bir anlam arayışında olmayıp daha çok anlık hazlar ve eğlenceler peşindedir. Alkol kullanımı, onun için bir kaçış aracıdır. Günlük yaşamındaki sıkıntılardan ve sorumluluklardan uzaklaşarak, geçici bir mutluluk hissi yaratma çabası içindedir. Alkol sayesinde derslerini daha etkili anlatmaya başlayan Martin öğrencilerinin gözünde de etkili bir öğretmene dönüşür. Ancak tüm bu olumlu gelişmeler alkolün etkisinde gerçekleşir. Kierkegaard'ın estetik aşamada bireyin yaşadığı bu yüzeysellik, Martin'in karakterinde belirgin bir şekilde görülür.

A2-Sosyal Hayat ve Eğlence

Martin, arkadaşlarıyla birlikte sosyal ortamlarda aktif bir şekilde yer alır. Alkol, bu sosyal hayatın merkezindedir; parti atmosferleri, eğlenceli etkinlikler ve anlık keyifler onun için önemli hale gelir. Bu durum, onun gerçek sorunlarıyla yüzleşmesini engeller. Eğlence, yaşamının en önemli

parçası haline gelir ancak bu eğlencenin arka planında derin bir tatminsizlik yatar. Bununla birlikte filmde Martin, hayatındaki olumlu gelişmelerin alkol etkisi ile olduğunu unutmuş görünmektedir.

A3-Duygusal Kaçış

Martin'in alkolle olan ilişkisi, duygusal bir kaçış biçimidir. İş ve aile hayatındaki sorumluluklar ve baskılar karşısında, alkolün sağladığı geçici rahatlık, ona anlık bir özgürlük hissi verir. Bu rahatlıkla eşi ve öğrencileri ile ilişkisini bir nebze de olsa düzeltir. Bu durum, Kierkegaard'ın estetik aşamada bireyin derin kaygılardan kaçış arayışını yansıtır. Ancak bu kaçış, nihayetinde Martin'in içsel huzursuzluğunu artırır ve onun gerçek duygularını bastırmasına yol açar.

A4-Anlık Hazlar ve Sonuçları

Martin'in yaşadığı anlık hazlar, kısa süreli mutluluk sunar ancak uzun vadede tatminsizlik ve boşluk hissine neden olur. Alkol kullanımı, başlangıçta ona özgüven ve rahatlama sağlasa da zamanla bu durum yaşamında daha büyük sorunlar yaratır. Kierkegaard'a göre estetik aşamada birey, gerçek anlamda tatmin bulamaz ve bu durum derin bir varoluşsal sorgulama başlatır.

B-Etik Varoluş Teması

Kierkegaard'ın etik aşaması bireylerin yüzeysel hazların ötesine geçerek yaşamındaki sorumlulukları düşünmeye başlamasını ve ahlaki değerlerle yüzleşmesini kapsar. Bu aşama bireylerin kendi yaşamlarının sorumluluğunu üstlenmelerine ve dışsal zevklerin ötesinde bir anlam bulma çabasına dönüşür. Film karakterlerindeki alkolün etkileri ve sonuçları onların hayatlarında sorunlara ve bağımlılığa yol açmaya başlar. Bireyler, alkolün başlangıçta sağladığı mutluluğun ardından yaşadıkları sorunlarla yüzleşmek zorunda kalırlar. Bu süreç, alkolün sorumluluklarını, ilişkilerdeki bozulmayı ve içsel çatışmaları beraberinde getirir. Nitekim öğretmenler, alkol deneylerini mesai saatleri içerisinde görevleri başında yapmaktadırlar. Bu nedenle belli bir promil alkolün altına düşmemek için okulun tuvaletinde ve soyunma odasında alkol tüketirler. Alkol şişelerini görevliler fark ettikleri için okul müdürünün de haberi olur. Dolayısıyla ahlaki değerler ve kurumsal sorumluluklarla çatışırlar.

Martin karakteri alkol etkisi ile bir değişim yaşar ve alkol bağımlılığının getirdiği sorunlarla yüzleşmek zorunda kalır. Alkolün etkisiyle geçici

bir özgürlük hissi yaşarken, aynı zamanda kendi sorumlulukları ve ahlaki değerleri üzerine düşünmeye başlar. Öğrencileriyle olan ilişkileri ve onların hayatlarına olan etkisi, aile hayatındaki sorunlar Martin'in etik değerlerini sorgulamasına yol açar. Kierkegaard'a göre bu aşamada birey, seçimleriyle yüzleşmek zorundadır. Martin, alkolün sunduğu özgürlüğün yanı sıra, kendi kimliği ve toplumsal rolü hakkında derinlemesine düşünmeye başlar. Bu aşamada Martin, kendi seçimlerinin ve eylemlerinin sonuçlarını kabul eder; içsel çatışmalar ve ahlaki ikilemlerle boğuşur. Bu süreç, Martin'in yaşamındaki hedeflerini ve değerlerini sorgulamasına yol açarak, onu etik aşamaya taşır. Kierkegaard'ın etik aşamada bireyin yüzeysel hazların ötesine geçme durumu Martin'in karakterinde belirgin bir şekilde görülür.

Filmde Martin'in "Evet, hayatımda eksik bir şey var, ama buna dair bir şeyler yapmalıyım." düşüncesi onun bir öğretmen olarak sorumluluklarına geri dönmeye çalıştığı bir andır. Bu sahnelerde Martin kendi eylemlerinin sorumluluğunu almak zorunda kalır. Örneğin sınıfında öğrencilerine daha farklı, daha derin bir yaklaşım sergilemeye başladığında, bu bir etik dönüşüm olarak değerlendirilebilir. Etik aşamaya dair en belirgin değişim, Martin'in kendi eylemlerinin sorumluluğunu almaya, profesyonel ve kişisel yaşamını daha dengeli bir şekilde sürdürmeye karar verdiği andır.

"Bunu doğru yapmak zorundayım. Her şey daha iyi olacak." düşüncesinde ise Martin, içsel bir etik sorumluluk duygusuyla davranmaya başlar. İçte dönük bir sorgulama yaşar, sorumluluğunu alması gerektiğini fark eder. Ancak bu aşama da tam anlamıyla keskin bir şekilde olgunlaşmaz çünkü Martin gerçek bir etik sorumluluk duygusuyla hareket etmek yerine içsel bir krizle bu aşamaya yaklaşır.

B1-Sorumluluk ve Ahlaki Değerler

Martin, estetik aşamadan sonra alkolün sağladığı geçici zevklerin ötesine geçerek yaşamındaki sorumlulukları düşünmeye başlar. Arkadaşları, ailesi ve öğrencileriyle olan ilişkileri, onun etik değerlerini sorgulamasına neden olur. Bu aşamada, birey olarak seçimlerinin sonuçlarıyla yüzleşmeye ve bu sonuçların sorumluluğunu almaya başlar.

B2-İçsel Çatışmalar

Martin'in etik aşamaya geçişi, içsel çatışmalarla doludur. "Dünya asla beklediğiniz gibi değildir." vurgusu ile filmde bu içsel çatışma dışa vurur. Martin alkol bağımlılığı ve bunun getirdiği sosyal sorunlar arasında sıkışmış

hissetmektedir. Kendi seçimleriyle, başkalarının yaşamlarına etkisi konusunda derin bir kaygı taşır. Kierkegaard'a göre bu aşamada birey, kendi eylemlerinin sonuçlarını düşünmek ve bunlarla yüzleşmek zorundadır. Martin, bu çatışmalar nedeniyle kendini sorgulamaya başlar.

B3-İnsan İlişkileri ve Etkileri

Martin'in öğrencileri ve arkadaşlarıyla olan ilişkileri, onun etik aşamadaki dönüşümünü yansıtır. Öğrencilerine ilham vermek ve onlara doğru bir rehberlik yapmak için çaba gösterir. Ancak bu süreçte, alkolün etkisi altında yanlış kararlar verdiğini ve mesai saatleri içinde alkol tüketmesinin toplumsal sonuçları olduğunu fark eder. Bu durum onun içsel huzursuzluğunun artmasına ve etik değerleriyle yüzleşmesine neden olur.

B4-Karar Verme Süreci

Martin, etik aşamada karar verme sürecinde zorlanır. Alkol tüketiminin sonuçlarını düşünürken, yaşamındaki hedefleri ve değerleri de sorgulamaya başlar. Bu aşamada, onun için önemli olan hem kendi yaşamında hem de başkalarının yaşamında pozitif değişiklikler yaratma çabasıdır. Kierkegaard'ın felsefesinde etik aşama, bireyin kendi seçimleriyle yüzleşerek ahlaki bir sorumluluk üstlenmesini gerektirir. Martin, bu sorumluluğu almaya çalışırken çatışmalar yaşar.

B5-Dönüşüm ve Kendini Bulma

Sonunda, Martin'in etik aşamadaki yolculuğu, bir dönüşüm süreci haline gelir. Kendi içsel çatışmaları ve başkalarına olan etkileri üzerine düşünerek daha derin bir anlam arayışına girer. Bu süreçte Martin'in yaşamındaki değerler ve hedefler değişir. Kendini bulma çabası, onu daha bilinçli ve sorumlu bir birey haline getirir. Arkadaşı aşırı alkollü olduğunda onun evine giderek ona yardım eder, eşi ve çocukları ile eskiden yaptıkları gibi bir tatil planı yapar. Yani başlangıçta yaşamış olduğu sorun alanlarından biri olan ailesel problemlerini çözmeye çalışır.

C-Dini Varoluş Teması

Kierkegaard'a göre dini aşama, bireyin kendi varoluşsal kaygılarını aşmak için daha yüksek bir amaca yönelmesi ve Tanrı ile bağ kurarak içsel huzur arayışına girmesi olarak tanımlanır. Kierkegaard, bu aşamada bireyin içsel bir dönüşüm geçireceğini savunur. Yeniden doğuş, bireyin içsel çatışmalarını aşarak daha yüksek bir amaca yönelmesini ve varoluşsal anlam bulmasını sağlar. Bu aşamada karakterler alkol

kullanımının sonuçlarıyla yüzleşir ve bu onların yaşamlarını yeniden değerlendirmelerine yol açar. Bu aşama, bir tür dönüşüm ve yeniden doğuş süreci olarak kabul edilebilir. Karakterler, alkolün sağladığı geçici mutluluğun ötesine geçerek hayatlarının anlamını sorgular ve daha derin bir bağ kurmaya çalışırlar.

Filmdeki ilerleyen sahnelerinde Martin'in, varoluşsal krizinin derinleşmesi ve sonunda alkolün kontrolsüzlüğü, onu kendi varoluşunu sorgulamaya iter. Bu noktada Martin gerçek anlamda bir dini aşamaya geçiş yapmaz ancak daha derin bir içsel dönüşüm yaşayabileceği bir evreye girer. Filmde Martin'in dini aşamaya geçişine dair kesin bir belirti yoktur ancak Martin'in filmin sonlarına doğru geçirdiği duygusal dönüşüm, varoluşsal sorunlara daha duyarlı hale gelmesine neden olur. Filmin bu aşamasında Martin'in durumu, bir tür diyonisyosçu mistik coşku olarak ifade edilebilir.

“Belki de kendimi yeniden bulmam gerektiğini düşünüyorum.” düşüncesi önceki aşamalarla kıyaslandığında Martin'in artık hayatta bir anlam arayışı içinde olduğunu gösterebilir. Ancak bu anlam arayışı daha çok kişisel ve geçici çözümlerle sınırlıdır. Kierkegaard'a göre bu tür bir dönüşüm ancak Tanrı ile olan ilişkiyi sorgulamak ve kabullenmekle tamamlanabilir. Martin'in filmde tam anlamıyla bir dini aşamaya geçmediğini söylemek mümkün olsa da onun hayatındaki içsel değişim ve anlam arayışı dini aşamaya yönelik bir başlangıcı simgeliyor olabilir. Martin'in yaşadığı bu dönüşüm, onu dini aşamaya yönlendirebilir. Kendi varoluşsal sorgulamaları, anlam arayışı ve hayatın derin anlamı üzerine düşünmeye başlayabilir. Kierkegaard'a göre bu aşamada birey, Tanrı ile bir bağ kurarak içsel huzur arayışına yönelir. Martin, alkolün sağladığı geçici tatminin ötesine geçerek yaşamın anlamı ve arkadaşının ölümü ile birlikte ölüm gerçekliğini de düşünmeye başlar.

Kierkegaard'ın dini aşamada bireyin varoluşsal sorgulaması ve anlam arayışı Martin'in karakterinde belirgin bir şekilde görülür:

Cr-Varoluşsal Sorgulamalar

Martin, etik aşamada yaşadığı içsel çatışmalar ve sorumluluk bilinci sayesinde, yaşamının anlamını sorgulamaya başlar. Bu sorgulamalar, onu daha derin bir ruhsal arayışa yönlendirebilir. Kierkegaard'a göre bu aşamada birey varoluşsal kaygılarını aşmak için Tanrı ile ilişki kurma ihtiyacı hisseder.

Martin'in yaşamında bu tür bir arayış, dini aşamaya geçişin ilk adımı olabilir.

C2-Anlam ve Amaç Arayışı

Martin, alkol ve geçici hazların ötesine geçtikçe, hayatında anlam ve amaç arayışına girer. Dini aşamada birey, Tanrı ile olan ilişkisini sorgulamakta ve yaşamının derin bir anlam kazanmasını istemektedir. Eğer Martin, bu aşamada inanç ve ruhsal bir bağ kurabilirse dini aşamaya geçiş yapma potansiyeli taşır.

C3-İçsel Huzur Bulma Çabası

Martin'in karakter gelişiminde, içsel huzur arayışı önemli bir rol oynar. Etik aşamadaki çatışmalarını aşmak için bireyin ruhsal bir bağ kurarak kendini bulması gerekebilir. Dini aşamada, Martin'in Tanrı ile bir ilişki geliştirmesi, onun içsel huzurunu sağlaması ve yaşamına derin bir anlam katması açısından önemlidir.

C4-Toplumsal, Kişisel ve İçsel Sorumluluklar

Martin, arkadaşları ve öğrencileriyle olan ilişkilerinde daha fazla sorumluluk almaya başladıkça kendi inançlarını ve yaşam felsefesini sorgulama ihtiyacı duyar. Bu süreç onun dini aşamaya geçişini teşvik edebilir. Dini inançlar, bireyin toplumsal ve kişisel sorumluluklarını daha da derinleştirerek yaşamındaki anlamı artırabilir. Martin, film boyunca alkolün sağladığı geçici hazların ötesine geçerek yaşamının anlamını sorgulamaya başlar. Etik aşamada yaşadığı çatışmalar, onu derin bir içsel sorgulamaya yönlendirir. Bu süreç, bir tür ruhsal arayışın başlangıcı olarak düşünülebilir.

C5-Dini Durumlar

Filmin sonunda, Martin'in yaşadığı deneyimlerin (arkadaşının ölümü gibi) onu varoluşsal sorular ve Tanrı ile olan ilişkisinin sorgulanması konusunda düşünmeye itebilir. Bu noktada, dini aşamaya geçişi temsil eden inanç arayışının belirtileri görülebilir. Ancak bu arayışın ne kadar derin olduğu, kesin olarak filmde netleşmez.

C6Belirsizlik ve Yetersizlik Hissi

Martin'in karakteri, film boyunca birçok belirsizlikle başa çıkmaya çalışır. Dini aşamaya geçiş genellikle inanç ve güven arayışını gerektirir ancak Martin'in bu konudaki duyguları ve inançları belirsizdir. Son tahlilde bu durum, onun hala içsel bir huzur bulamadığını ve tamamlanmamış bir yolculukta olduğunu gösterir.

D-Körkütük Filmi Son Sahne: Dans Deneyimi

Filmin son sahnesinde olan dans deneyimini Kierkegaard'ın “dini aşama” kavramı ile uzlaştırmak mümkündür. Kierkegaard'ın üç aşamalı varoluş modelinde dini aşama, bireyin tüm etik, mantıksal ve estetik sınırları aşarak “imanın sıçrayışı” (leap of faith) ile kendini Tanrı'ya veya mutlak bir anlam arayışına bırakması anlamına gelir. Bu aşama, yalnızca Tanrısal veya aşkın bir varlıkla bağlantı kurarak anlam bulan ve umutsuzluklarının üstesinden gelen bir varoluş düzeyini temsil eder. Filmin final sahnesinde Martin'in özgürce dans etmesi, onun sonunda kendini bulduğu, kaygılardan arınarak gerçek bir varoluşsal huzura ulaştığı an olarak görülebilir. Martin'in, filmin sonunda artık kimseyi önemsemeden sokak ortasında dans etmesi onun bir tür diyonisyosçu mistik bir coşku yoluyla kendini bulmuş olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Martin'in dansını dini aşamayla uyarlamak, bu sahnenin onun kendisini tüm kaygı, pişmanlık ve umutsuzluklarından kurtardığı, gerçek bir varoluşsal teslimiyet anı olarak yorumlanmasıyla mümkün olur. Bu uyarlama şu şekilde yapılabilir:

D1-İmanla Gelen Kendilik ve Teslimiyet

Martin, dans ederken hem kendisini akışa bırakır hem de bu eylemde kendine bir anlam bulur. Kierkegaard'ın dini aşaması, bireyin kendi sınırlı varoluşunun ötesinde daha büyük bir anlam arayışına teslim olmasını ve bu arayışın sonucu olarak bir “kendilik” bulmasını önerir. Martin'in bu dansı, kendi içsel karmaşası ve kayıplarının ötesine geçişini ve kendini olduğu gibi kabullenişini sembolize edebilir.

D2-Absürdün Kabullenilmesi ve İroninin Ötesine Geçiş

Kierkegaard, dini aşamanın bireyin absürdü kabul etmesiyle başladığını söyler. Martin'in, film boyunca alkol deneyleri ve hayatındaki krizler içinde neşeyi ve acıyı bir arada yaşaması, hayatın absürtlüğünü deneyimlediğini ve sonunda, dans sahnesinde bu absürtlüğü kabullendiğini gösterebilir. Dans, onun için etik veya estetik normlarla sınırlanmayan özgür bir kendilik ifadesi olabilir.

D3-Teleolojik Etik: Askıya Alma ve Anlık Varoluş

Kierkegaard'ın dini aşaması, bireyin etik normları aşkın bir varoluş amacı uğruna askıya alabileceği bir farkındalık gerektirir. Martin'in dansı, kendini o anın akışına bırakarak tüm toplumsal ve etik sınırları askıya

aldığını gösterebilir. O anda kendini dansın içinde var eden Martin, hayatın belirsizliklerini, anlam arayışını ve etik beklentileri askıya alır.

D4-Sonsuz ve Sonlu Olanın Birleşimi

Martin'in coşkulu dansı, Kierkegaard'ın dini aşamasındaki “sonluluk ve sonsuzluğun birleşimi” ile uyumludur. Martin, dans ederken bedensel olarak sonlu dünyada bulunur ancak ruhsal olarak özgürlüğün ve sonsuz bir teslimiyetin keyfini çıkarır. Bu, dini aşamada bireyin kendi varoluşunu hem sonlu hem de sonsuz olanla birleştirmesi anlamında yorumlanabilir.

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Martin'in dansı, onun acıdan, kayıptan ve sınırlamalardan özgürleştiği, varoluşsal bir teslimiyet yaşadığı şeklinde yorumlanabilir. Bu dans sahnesi, Kierkegaard'ın dini aşamasındaki gibi Martin'in hayatın tüm mantıksal ve etik sınırlarını aşarak saf bir varoluş anına ulaştığını ve ruhunu özgürce ifade ettiğini gösterebilir.

Sonuç

“Körkütük” filmi, Kierkegaard'ın varoluş aşamaları olan estetik, etik ve dini aşamalar bağlamında karakterlerin dönüşüm süreçlerini başarılı bir şekilde işler. Martin'in haz odaklı, sorumluluktan kaçan bir yaşamdan, kendisiyle ve çevresiyle yüzleşerek derin anlam arayışına yönelmesi, Kierkegaard'ın varoluşsal felsefesinin filmin karakterlerinde somutlaştığını gösterir. Bu film, bireyin yüzeysel hazzardan sorumluluğa, oradan da derin bir anlam ve huzur arayışına geçişini anlatan bir hikayedir. Körkütük filmindeki karakterlerin varoluşsal boşluk ve anlam arayışı, bireysel kriz ve kimlik arayışı, bağımlılık ve kontrol problemleri, toplumsal roller ve beklentiler, mutluluk ve risk arasındaki denge gibi sorunları dikkat çekmektedir.

Üç aşamalı varoluş bahsinde Kierkegaard son aşamasında dini bir sıçramadan söz etmektedir. Filmde Martin, alkolün verdiği bir aymazlık ya da alkolün verdiği etki ile artık etik ve estetik değerleri aşmış bir şekilde davranmaktadır. Burada Martin'in durumu Kierkegaard'ın ifade etmiş olduğu dini bir varoluş değildir. Ancak Martin ve arkadaşları belli bir miktarda alkol alarak devam etmeye, bir deney yapmaya ve son sahnede de öğrencileriyle birlikte içmeye karar vermiştir. Bu süreçte artık etik ve estetik aşamada kendilerini sınırlayan bağlamları aşarak ölümlü olmanın da bilinci ile kendileri içinde barındırdıkları benliklerini bastırmayıp ortaya çıkartmışlardır. Bu kapsamda ve varoluşçu bağlamda filmde kişiye etik ve estetik sınırlara hapsolmeden kendi içindeki benliği gerçekleştirir, denilmektedir.

Filmin son sahnesinde Martin estetik ve etik sınırları aşarak “eskiden çok iyi dans eden” bir kişi olma özelliğini yeniden ortaya çıkartmaktadır. Bir nevi gerçek Martin’i izleyiciye sunmaktadır. O güne kadar bastırıldığı, içine kapattığı bir özelliği orta yaş krizindeyken ortaya çıkarmaktadır. Martin işinden olabilecek kadar mahcup bir kişiyken birdenbire içinden harikalar yaratacak kadar iyi ve kıvrak bir dansçıya dönüşmektedir. Yani gerçek Martin orada ortaya çıkmaktadır. Çünkü gerçek Martin o güne kadar etik ve estetik sınırlarının içinde hapsedilmişti. Aslında bu durum dini bir sıçrama olmasa da gerçek anlamda varoluşsal bir sıçramadır. Dolayısıyla filmdeki sıçrama illa Kierkegaard gibi dini bir sıçrama olmak zorunda da değildir. Bu durum son tahlilde felsefi danışmanlık merkezinde değerlendirilecek olursa, ister dini anlamda bir sıçrama ister din dışı bir sıçrama olsun her ikisinde de kişinin kendi gerçek benliğini ve kendini ortaya koyması ile sonuçlanmaktadır. Kierkegaard’ın dini aşama insanı örneği olarak İbrahim kısındaki oğlu İshak’ı kurban etmeye giden İbrahim’in ortaya koyduğu tutum kendini gerçek anlamda ortaya koyan İbrahim’dir. Martin’in yaptığı da son tahlilde estetik ve etik sınırlardan veya kurallardan kendini kurtarabilmiş olmasıyla kendini göstermektedir.

İçine kapanık ve aile ilişkisi bozulmuş bir kişi olarak Martin karakteri yeni bir şey denemekte, bu denemede alkol yoluyla daha iyi bir öğretmen olacağına, daha iyi bir eş-baba olacağına dair refere bir düşünceyle motivasyon sağlamaktadır. Martin gibi bir danışan felsefi danışmanlık talebi ile başvurduğunda, bu kişinin varoluş deneyimlerini ve becerilerini sorgulamak gerekmektedir.

Martin alkol alsada aslında bunu diğer insanların fark etmemesi için sınırlı bir alkol tüketimi yapmaktadır çünkü alkol tüketimini bir deney doğrultusunda ve sorunlarını çözmek için gerçekleştirmektedir. Bu durum onun estetik aşamadan etik bir aşamaya geçtiği şeklinde yorumlanabilir çünkü Martin karakteri haz duymanın ötesinde olup etik sınırlara takılmaktadır. Yani “ben alkol alayım, haz alayım ama etik olarak da yargılanmak istemiyorum.” demektedir. Bu durum onun haz çemberinden çıktığı, kendi zevklerini bıraktığı ama daha başka bir çember olarak etik alana girdiği şeklinde yorumlanabilir. Orada yine kendini sınırlayan bir şey gerçek Martin’in ortaya çıkmasını engellemektedir. Bu da başka bir sınır olarak etik sınırdır. Estetik sınırlardan etik sınırlar içine girince Martin karakteri,

bu sefer de yine kendini sınırlayan bir şeylerle karşılaşmaktadır. Karısı onu yargulamakta, çocukları onu dikkate almamakta, iş yerinde de alkol tüketme durumları diğer insanlar tarafından fark edilmektedir.

Martin'in Kierkegaard'ın ifade ettiği gibi bir dini aşamaya geçtiği söylenemez çünkü filmde onun ruhsal bir bağ kurma veya kesin bir inanç geliştirme aşamasında olduğuna dair açık bir ifade sunulmaz. Ancak yaşadığı deneyimler ve sorgulamalar, onu bu aşamaya yönlendiren bir süreçtir. Bununla birlikte Martin'in dini aşamaya geçip geçemeyeceği, onun içsel dönüşüm sürecine ve varoluşsal sorgulamalarına bağlıdır. Martin'in filmin son sahnesindeki dansının dini aşamayla uygunluğu ise bu sahnede Martin'in kendisini tüm kaygı, pişmanlık ve umutsuzluklarından kurtarması ve böylelikle gerçek bir varoluşsal teslimiyet anı olarak yorumlanmasıyla mümkün olur.

Kierkegaard'a göre varoluş deneyimini tam olarak karşımızdaki kişiye aktaramayız, nihayetinde varoluş deneyimi biricik ve özgündür. Bu danışmanlık sürecinde Martin'e sadece eşlik edilebilir. Bu kapsamda ve felsefi danışmanlık bağlamında Martin vakası gibi bir vaka ile karşılaşıldığında danışmanların kişinin varoluş deneyimine eşlik edebileceği bazı sorular şunlar olabilir:

Değerlendirmeye Yönelik Sorular

- Sizin hayatınızda rahatsız olduğunuz sorunlar nelerdir?
- Bu sorunlar ortadan kalktığına nasıl bir kişiye dönüşeceksiniz?
- Hayatınızın merkezinde yer alan kişisel değerleriniz (ideoloji, değer, yaşam biçimi, mesleki idealler gibi) nelerdir?
- Sizin kendinize özgü varoluş deneyiminizi eşsiz kılan noktalar nelerdir?

Estetik Aşama Soruları

- Şu anda hayatınızda sizi en çok tatmin eden şeyler nedir? Bu tatminler kalıcı mı, yoksa kısa süreli mi?
- Yaşamınızdaki en büyük zevk nedir ve bu zevki elde etmek için ne kadar çaba harcıyorsunuz?
- Gerçekten önemli olan şeylerin ne olduğunu düşündüğünüzde, şu anki yaşam tarzınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Bu kadar çok dışsal zevke odaklanırken, içsel bir boşluk ya da tatminsizlik hissi duyuyor musunuz?

• Kendinizi sadece zevk ve eğlence peşinde koşarken buluyor musunuz, yoksa derin bir anlam arayışı içinde misiniz?

• Sizce hayatınızdaki geçici zevkler sizin daha derin arzularınızla uyuyor mu, yoksa onları geçici bir kaçış olarak mı görüyorsunuz?

• Seçimlerinizi ya da kararlarınızı değerlendirdiğinizde sizce kişisel değerlerinize uygun seçimler yapıyor musunuz?

Etik Aşama Soruları

• Şu anki yaşam tarzınızda etik değerler ve sorumluluklar hakkında ne kadar düşünüyorsunuz?

• Yaşamınızdaki önemli kararları verirken hangi değerler sizi en çok yönlendiriyor?

• Kendinizi daha fazla sorumluluk alırken ve etik ilkelere göre hareket ederken nasıl hissediyorsunuz?

• Bir başkasına zarar vermemek ya da toplumun iyiliği için yaptığınız fedakarlıkları nasıl değerlendiriyorsunuz?

• Etik bir seçim yapmak zorunda kaldığınızda, kendinizi nasıl bir sorumluluk içinde buluyorsunuz?

• Şu anda yaşadığınız hayatı, uzun vadede anlamlı ve tatmin edici buluyor musunuz?

• Başkalarına karşı sorumluluklarınızı nasıl yerine getiriyorsunuz?

Dini Aşama Soruları

• Hayatınızın anlamı hakkında ne düşünüyorsunuz? Kendinizi varoluşsal olarak nasıl tanımlıyorsunuz?

• Tanrı, inanç ya da evrensel bir güç hakkında düşüncelerinizi nasıl ifade edersiniz? Bu inançlar sizin yaşamınızı nasıl şekillendiriyor?

• Kendi yaşamınızdaki anlamı bulmaya çalışırken, daha büyük bir gücün varlığını hissediyor musunuz?

• Yaşadığınız zorluklar ve sıkıntılar sizi daha derin bir anlam arayışına itiyor mu?

• Korku, endişe ve yalnızlık gibi duyguları derinlemesine hissettiğinizde, bu duyguları nasıl yönetiyorsunuz? Bir anlam arayışına dönüştürebiliyor musunuz?

• İçsel huzur ve anlamı bulmak adına ruhsal ya da dini bir deneyiminiz oldu mu? Bu deneyim sizi nasıl dönüştürdü?

Felsefi danışmanlık sürecinde danışan ile diyalog devam ederken Kierkegaard felsefesi temelinde ilerlemek için insan olmanın en önemli unsurunun kaygı duymak olduğu ancak bu kaygılarla birlikte beliren özgür seçimlerin tam da onun olmak istediği kişi idealine kendisini ne kadar yaklaştırdığı konuşulabilir. Sorunlara bulunan çözümlerin (alkol deneyinde olduğu gibi) geçici olduğu zaman kendisine yaratacağı zorlukların varoluş sürecini nasıl etkilediği üzerinde durulabilir ve oradan bu durumların danışanı estetik aşamadan etik aşamaya nasıl geçirdiği konuşulabilir. Bu kişisel bir felsefi danışmanlık süreci olduğundan öznel olarak inşa edilen varoluş sürecinin biricik olduğu danışmanlık sürecinin her aşamasında vurgulanmalıdır.

Bu çalışmada ele alınan vaka bir film karakteri üzerinden ilerlediği için bazı sınırlılıklar söz konusudur. Ancak orta yaş krizi bireyin gelişim dönemlerine de eşlik eden bir sorun olduğundan önemlidir. Bu çalışmanın sonuçları vakanın temel sorunlarına benzer gerçek vakaların ele alınış sürecinde felsefi danışmanlara farklı bir bakış açısı sunabilir.

Kaynaklar

- Achenbach, G. B. (1987). *Philosophische Praxis*. Verlag für Philosophie Jürgen Dinter.
- APPA, (t.y.) *About*. 27 Eylül 2024 tarihinde <https://appa.edu/about/> adresinden edinilmiştir.
- Barrett, W. (2003). *İrrasyonel İnsan*, (S. Özer, Çev.), Hece Yayınları. (Orijinal eserin basıl tarihi 1962).
- Hoogendijk, A. (1988). *Sprekkuur bij een Filosoof*. Veen.
- Kierkegaard, S. (2006). *Kaygı Kavramı*. (T. Armaner, Çev.). Türkiye İş Bankası Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi 1844).
- Kierkegaard, S. (1997). *Ölümçül Hastalık Umutsuzluk*. (M. Mukadder Yakupoğlu, Çev.). Doğu Batı Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi 1849).
- Kierkegaard, S. (2002). *Korku ve Titreme*. (İbrahim Kapaklıkaya, Çev.). Anka Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi 1843).
- Mehuron, K. (2011). Philosophical Practice in a Psychotherapeutic World. *Contemporary Psychotherapy*, 3.

- NPCA, (t.y.). *Philosophical Practice*. 30 Eylül 2024 tarihinde <https://npcasoc.org/philosophical-practice/> adresinden edinilmiştir.
- Teselli, H. A. (2024). *Felsefi danışmanlık ve modern dönemlerde kaygı*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Raabe, P.B. (2001). *Philosophical Counseling: Theory and Practice*. Greenwood Publishing Group.
- Russ, J., Baudart, A., Bourgeois, B., Dagognet, F., Farago, F., Goyard-Fabre, S. ve Philonenko, A. (2012). *Felsefe Tarihi Cilt 3-Aklın Zaferi*. (İ. Yerguz, Çev.), İletişim Yayınları.
- Williams, L. (2022, 31 Mart). *What the Heck is Philosophical Counseling?* <https://theprofessorisin.com/2022/03/31/what-the-heck-is-philosophical-counseling/>
- Yalom, I. D. (2011). *Varoluşçu Psikoterapi*. (Z. İyidoğan Babayiğit, Çev.). Kabalcı Yayınevi. (Orijinal eserin basım tarihi 1980).

Öz: Birey olmanın inşasında varoluş deneyimi, öznel bir deneyim olup kişinin kendine özgü anlam ve amaçlar belirlemesi ve bunlara bağlanması ile karakterize bir süreçtir. Bu süreçte felsefi danışmanlar, danışanın özgün ve öznel gerçekliğini kavramasına yardımcı olarak değerleri ve istekleri ile uyumlu bir aile, ideoloji ve inanç sistemi inşa etmelerine rehberlik etmektedirler. Kierkegaard, kişi olmanın aşamalarının estetik, etik ve dini olmak üzere üç aşamadan geçtiğini belirtmektedir. Bu bağlamda araştırmada, Kierkegaard felsefesinde yer alan üç aşamalı varoluş deneyimi kapsamında Korkütük (Druk, 2020) filmi başkarakteri Martin'in yaşamı ele alınıp incelenmektedir. Nitel bir yöntemin benimsendiği bu araştırmada, Kierkegaard'ın varoluş deneyiminin üç aşaması olan estetik, etik ve dini aşamalar Martin karakterinin yaşamına karşılık gelen yönleri ile üç tema olarak sunulmuştur. Martin'in haz odaklı, sorumluluktan kaçan bir yaşamdan, kendisiyle ve çevresiyle yüzleşerek derin anlam arayışına yönelmesi, Kierkegaard'ın varoluşsal felsefesinin filmin karakterlerinde somutlaştığını göstermektedir. Varoluş krizlerinin ele alındığı bu araştırma, aynı zamanda orta yaş krizi problemine yönelik felsefi danışmanlık yapacak danışmanlar için önemli veriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kierkegaard, felsefi danışmanlık, varoluş, birey olmak, anlam arayışı.

